

Boček, Vít

[Rachewiltz, Igor de; Rybatzki, Volker. Introduction to Altaic philology: Turkic, Mongolian, Manchu]

Linguistica Brunensia. 2012, vol. 60, iss. 1-2, pp. 336-337

ISBN 978-80-210-5883-5

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/118267>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

]•ðmr/k•] (1603)
 •kcm'y (1610)
]mys] (1618)
]nyk (1622)
]sk(r)'[••]k (1637)
 (- - s)yt (1641)
](š)pnð[•](t)wt (1643)

-šy't (1644)
](t)[•]k'r] (1648)
](t)r'y (1654)
 ••]•wttk cy(r)[••• (1661)
 •xsn'k (1665)
]xwrwptr'k] (1667)
 •yw'r] (1674)

(Pro úplnost přidáváme čísla hesel neúplných jmen pouze s jedním či dvěma čitelnými konsonantními znaky, která vůbec neumožňují etymologickou práci: 89, 124, 177, 239, 267, 316, 355, 411, 421, 477, 568, 608, 609, 620, 622, 624, 627, 993, 996, 1057, 1072, 1125, 1140, 1141, 1208, 1301, 1333, 1347, 1349, 1395, 1481, 1486, 1580, 1581, 1583, 1587, 1590, 1591, 1592, 1596, 1598, 1599, 1600, 1602, 1604, 1605, 1606, 1607, 1611, 1612, 1613, 1615, 1616, 1619, 1620, 1621, 1624, 1625, 1629, 1633, 1635, 1636, 1639, 1642, 1645, 1646, 1647, 1649, 1651, 1652, 1653, 1657, 1660, 1662, 1664, 1668, 1669, 1672, 1675).

Literatura:

- BURROW, THOMAS. 1935. Tokharian Elements in the Kharoṣṭhī Documents from Chinese Turkestan. *Journal of Royal Asiatic Society* 1935, 667–675.
- FREJMAN, A.A. 1962. *Opisanie, publikacii i issledovanie dokumentov s gory Mug*. Moskva: Izdatel'stvo vostočnoj literatury.
- GAUTHIOT, ROBERT. 1929. *Essai de Grammaire Sogdienne*, Deuxieme partie: *Morphologie, syntax et glossaire*. Paris: Librairie Orientaliste de Paul Geuthner.
- GHARIB, B. 1995. *Sogdian Dictionary*. Tehran: Farhang Publications.
- GIGNOUX, PHILIPPE. 1986. *Noms propres sassanides en moyen-perse épigraphique*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- GIGNOUX, PHILIPPE. 2003. *Noms propres sassanides en moyen-perse épigraphique : supplément 1986–2001*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- SCHWARZ, MICHAL. 2010. *Mongolsko*. Praha: Libri.
- SIMS-WILLIAMS, Nicholas. 2010. *Bactrian personal names*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften (*Sitzungsberichte der Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-historische Klasse*, Bd. 806).

Článek vznikl s finanční podporou GA ČR v rámci projektu P406/12/0655.

Michal Schwarz
 Václav Blažek

Rachewiltz Igor de – Rybatzki, Volker: Introduction to Altaic Philology. Turkic, Mongolian, Manchu. Leiden–Boston: Brill 2010. ISBN: 978-90-04-18528-9 (Handbook of Oriental Studies. Section Eight. Central Asia. Volume 20)

V knize, kterou zde chceme krátce představit, spojili své síly dva význační zástupci altajistiky dvou generací. Prvním z nich je emeritní profesor Australské národní univerzity v Canbeře, nedávno osmdesátiletý Igor de Rachewiltz, historik a filolog, který se zaměřuje zejména na dějiny Číny a Mongolska v 12.–14. století a je mimo jiné autorem nového kompletního překladu Tajné kroniky Mongolů do angličtiny. Druhým je nadějný Volker Rybatzki, působící jako profesor altajistiky ve finských Helsinkách, zabývající se především mongolštinou 13.–15. století a připravující v současné době její etymologický slovník z tohoto období. Jejich společná kniha má za cíl uvést zájemce o altajistiku do problematiky oboru.

To nejdůležitější, co je třeba o knize říci a co ji zároveň odlišuje od jiných úvodů do vymezeného oboru, je skutečnost, že se zaměřuje skutečně primárně na *filologii*. Největší prostor je totiž v knize věnován ukázkovým filologickým rozborům konkrétních textů. Ostatní uváděné informace představují vzhledem k této hlavní věci pouze jakýsi obecnější rámec. Kniha je rozdělena do tří velkých kapitol věnujících se postupně třem velkým jazykovým větvím, které bývají řazeny do společné rodiny altajských jazyků. Jsou to turkické jazyky (str. 5–135), mongolské jazyky (str. 136–254) a tunguzsko-mandžuské jazyky (str. 255–346). Všechny tři kapitoly jsou vystavěny stejným způsobem. Po přehledu základních údajů, jako je rámcová vnitřní klasifikace dané jazykové větve (bez podrobnějších zmínek o rozdílných názorech jednotlivých badatelů), odhadovaný počet mluvčích jednotlivých současných jazyků, náboženství, které bylo v různých dobách u mluvčích těch kterých jazyků rozšířeno, a vnější historický vývoj jazyků od jejich nejstarších dochovaných památek po současnost (s naznačením periodizace), následují detailní rozbor vybraných textů, které se zachovaly z jednotlivých vývojových období pojednávaných jazyků. Před vlastním rozбором každého textu jsou vždy uvedeny informace o tom, z jaké doby a místa pochází, kdy byl objeven a případně poprvé rozluštěn, kde je v současné době uložen a v jakých edicích byl vydán. Poté následuje jeho přepis do latinky a po něm rozbor jeho částí – je provedena morfologická a slovo-tvorná analýza každého slova s uvedením významu jeho jednotlivých segmentů, jsou uvedeny doslovné překlady dílčích pasáží textu do angličtiny a nakonec volný překlad celého textu a závěrečné zobecňující poznámky, ve kterých se shrnuje, jaké hlavní informace o stavu jazyka z dané doby můžeme ze zkoumaného konkrétního textu vyabstrahovat. Tento postup zdola pak autoři uzavírají ještě více zobecňujícím přehledem hlavních rysů jazyka na všech jeho rovinách v daném období. V souhrnu napříč kapitolami je rozebíraných textů 36. Vesměs jde o ukázky z nejvýznačnějších památek spadajících do nejstarších a středních fází jednotlivých jazykových větví (mladším a moderním fázím se autoři logicky věnují minimálně). Výraznou součástí rozborů jsou také detailní popisy písemných systémů, které jednotlivé jazyky v různých dobách používaly (ku prospěchu je také obrazová příloha ke knize s řadou tabulek a ukázek jednotlivých písem). Každá kapitola je potom zakončena přehledem dějin bádání ve zmíněných třech oborech, koncipovaným primárně podle zástupců oborů v různých zemích světa (především Německo, Rusko, USA, Mongolsko, ale i Finsko, Belgie a další). Knihu uzavírá velmi krátká čtvrtá kapitola, která shrnuje dějiny tak zvané (uralo-)altajské hypotézy, tedy teorie o příbuznosti altajských jazyků s jazyky uralskými. Uvádějí se stručně názory hlavních zastánců i odpůrců této teorie od 19. století po dnešek. Sami autoři v této nejasné otázce nevyjadřují svoje pevné stanovisko, přicházejí ale s podnětným názorem, že k určení příbuznosti či nepříbuznosti uralských a altajských jazyků nestačí pouze srovnávání izolovaných elementů promítnutých do abstraktních rekonstruovaných systémů, ale že je také zapotřebí sledovat jejich shodnou či naopak rozdílnou funkci, tj. jejich fungování v textech. Velkým kladem knihy je bohatá bibliografie oboru, tříděná tematicky. Nechybí ani seznam turkických, mongolských a mandžuských sufixů a částic, o jehož potřebě v této knize bychom však spíše pochybovali, a souhrnný rejstřík.

Na krátkém prostoru této zprávy jsme se spokojili s obecným představením knihy bez uvádění konkrétních dat. Chtěli jsme zejména upozornit na příručku, která se svým proklamativním striktně filologickým zaměřením poněkud odlišuje od obvyklých příruček uvádějících do oboru. Ostatně laskaví čtenáři byli nedávno detailně informováni o mongolských a turkických jazycích Michalem Schwarzem a Václavem Blažkem (v předminulém a minulém ročníku tohoto časopisu) a divili bychom se, kdyby autoři v brzké době nepřišli s podobným článkem i o jazycích tunguzsko-mandžuských.

Příspěvek vznikl za podpory grantu Grantové agentury České republiky č. P406/11/P670.

Vít Boček